OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lisäselvitys

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Hallitusneuvos Anne Hartoneva

8.6.2026

HE 25/2026 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistusta ja rikosseuraamusalan koulutusuudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lisäselvitys lakivaliokunnalle asiantuntijakuulemiseen 9.6.2026

Tässä lisäselvityksessä vastataan asian lakivaliokuntakäsittelyn vaiheissa esitettyihin kysymyksiin.

1. Ehdotetun uudistuksen vaikutus Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen asemaan ja itsenäisyyteen

Esityksen mukaan koulutuskeskuksen organisatorista asemaa ei muuteta, kuitenkin tehdään hallinnollisia muutoksia – eli miten hallinnollinen muutos vaikuttaa koulutuskeskuksen asemaan?

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on perinteisesti ollut osa Vankeinhoitolaitosta, sittemmin Rikosseuraamuslaitosta. Vuonna 2022 toteutetussa organisaatiouudistuksessa koulutuskeskus siirrettiin Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen yksiköksi.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 4 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa tarkoitettu Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Nyt esitetyssä uudistuksessa ei ehdoteta koulutuskeskuksen organisatorisen aseman muutosta, vaan se säilyisi kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen yksikkönä ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus -nimisenä.

Esityksessä ehdotetaan Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 4 momentin muuttamista seuraavanlaiseksi: Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta antava Rikosseuraamusalan koulutuskeskus -niminen yksikkö.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Koulutuskeskuksen asemaa osana Rikosseuraamuslaitosta kuvaa osaltaan voimassa oleva Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §: Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätään tarkemmin koulutuskeskuksen tehtävistä, organisaatiosta, johtamisesta, virkamiesten tehtävistä ja sijaisista sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta koulutuskeskuksessa. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 12 §:n 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajan vahvistaa Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksen.

Esityksessä ehdotetaan koulutuskeskusta koskevan hallinnollisen sääntelyn siirtämistä koulutuskeskuksesta annetusta laista ja valtioneuvoston asetuksesta Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin ja valtioneuvoston asetukseen, koska koulutuskeskus on Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueen yksikkö ja sitä koskeva hallinnollinen sääntely on tarpeen yhdenmukaista Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiota ja hallintoa koskevan muun sääntelyn kanssa.

Voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 4 ja 5 §:ssä säädetään koulutuskeskuksen yksikönpäällikön asemasta ja tehtävistä. Säännöksillä on merkitystä koulutuskeskuksen aseman kannalta.

> Lain 4 §:
> Koulutuskeskuksella on yksikönpäällikkö, jonka Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja nimittää.
>
> Yksikönpäällikön tehtävänä on johtaa ja kehittää koulutuskeskuksen toimintaa sekä vastata toiminnan tuloksellisuudesta, laadusta ja tavoitteiden saavuttamisesta.
>
> Yksikönpäällikön tehtävistä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.
>
> Lain 5 §:
>
> Koulutuskeskukselle kuuluvat asiat ratkaisee yksikönpäällikkö, jollei tässä laissa tai sen nojalla valtioneuvoston asetuksessa toisin säädetä. Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä voidaan yksikönpäällikön toimivaltaan kuuluva asia antaa koulutuskeskuksen muun virkamiehen ratkaistavaksi lukuun ottamatta laissa tai valtioneuvoston asetuksessa yksikönpäällikön ratkaistavaksi säädettyjä asioita. Työjärjestyksen sisällöstä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.
>
> Asiat ratkaistaan esittelystä, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Ehdotettu Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain kumoaminen ja hallinnollisten säännösten siirtäminen Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin merkitsisi koulutuskeskuksen yksikönpäällikön aseman rinnastamista nykyistä selvemmin

Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden muihin yksikönpäälliköihin. Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa säädetään tältä osin muun muassa:

> Rikosseuraamuslaitoksen vastuualuetta johtaa vastuualueen johtaja. Vastuualueen yksikköä johtaa yksikönpäällikkö. (5 §:n 2 momentti)
>
> Pääjohtaja ratkaisee koko Rikosseuraamuslaitosta koskevat ja vastuualueen johtaja vastuualuetta koskevat koskevat asiat, jollei niitä ole säädetty taikka Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistaviksi. (6 §:n 1 momentti)
>
> *Tämän lisäselvityksen kohdassa, sivulla 9 käsitellään voimassa olevaa ja ehdotettua rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamista koskevan päätöksentekotoimivallan jakautumista.

Oikeusministeriössä on valmisteilla uudistukseen liittyvät asetusmuutokset. Valmistelutyötä tehdään virkatyönä niin, että uudistuksen valmisteluun asetettu oikeusministeriön johdolla toimiva seurantaryhmä tukee valmistelua. Valmistelun nykyisessä vaiheessa valtioneuvoston asetuksessa on kaavailtu säädettävän esimerkiksi:

- Vastuualueen muiden kuin yksikönpäällikön viran perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättää vastuualueen johtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty vastuualueen muu virkamies. (5 §:n 1 momentti)
- Koulutuskeskuksen yksikönpäällikön erityinen kelpoisuusvaatimus on
  nykyisin:
  lisensiaatin tutkinto tai tohtorin tutkinto, perehtyneisyys henkilöstökoulutukseen ja koulutuskeskuksen toimialaan sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.
  Ehdotuksen mukaan se olisi:
  ylempi korkeakoulututkinto, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus. Yksikönpäällikön virkaan voidaan nimittää pysyvästi vain henkilö, joka on suorittanut vähintään 35 opintoviikon laajuisen opettajankoulutuksen. Opettajankoulutus on suoritettava kolmen vuoden kuluessa määräaikaisen virkasuhteen alkamisesta. (7 §:n 1 momentin 1 kohta ja 3 momentti)
- Yliopettajan (esityksessä ehdotetaan nimikkeen muutosta lehtoriksi) kelpoisuusvaatimuksena on ja ehdotuksenkin mukaan olisi opetettavan alan mukaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto. Opettajan kelpoisuusvaatimuksena on nykyisin opetustehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai vankeinhoitoalan tutkinto, ehdotuksen se olisi mukaan opetettavan alan mukaan soveltuva korkeakoulututkinto. Lisäksi säädettäisiin nykyisen säännöksen kaltaisesti, että yliopettajan (lehtorin) ja opettajan virkaan voidaan nimittää pysyvästi vain henkilö, joka on suorittanut vähintään 35 opintoviikon laajuisen opettajankoulutuksen. Opettajankoulutus on suoritettava kolmen vuoden kuluessa määräaikaisen virkasuhteen alkamisesta. (7 §:n 1 momentin 8 ja 9 kohta sekä 3 momentti)
- Nykyisin muut koulutuskeskuksen virkamiehet kuin yksikönpäällikön nimittää ja työsopimussuhteisen henkilöstön ottaa yksikönpäällikkö.

Koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen kumoamisen jälkeen nimitystoimivalta määräytyisi Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:n 2 momentin mukaan: vastuualueen virkamiehet nimittää sekä työsopimussuhteisen henkilöstön ottaa vastuualueen johtaja.

- Nykyisin virkavapauden myöntämisestä koulutuskeskuksen virkamiehille säädetään näin: virkavapauden yksikönpäällikölle myöntää Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaava vastuualue ja muulle virkamiehelle yksikönpäällikkö.
  Ehdotuksen mukaan sääntely määräytyisi Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain periaatteiden mukaisesti: virkavapauden vastuualueen virkamiehelle myöntää vastuualueen johtaja tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty virkamies. (12 §:n 1 momentti)

Seuraavassa käsitellään erikseen ehdotusta koulutuskeskuksen johtokunnan lakkauttamisesta. Sillä on merkitystä koulutuskeskuksen hallinnolliseen asemaan.

2. <u>Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen johtokunnan lakkauttaminen</u>

Miksi on perusteltua, että johtokunta lakkautettaisiin?

Rikosseuraamuslaitoksessa ei ole vuosiin ollut johtokuntatyyppistä tai muuta kollegiaalista toimielintä, joka ratkaisisi yksittäistä henkilöä koskevia päätöksiä, kuten koulutuskeskuksen johtokunta ratkaisee oikaisuvaatimuksia opiskelijavalintaa, opiskeluoikeuden menettämistä, opiskeluoikeuden keskeyttämistä, varoituksen antamista ja koulutuksesta erottamista koskevia koulutuskeskuksen yksikönpäällikön päätöksistä.

Rikosseuraamuslaitoksen nykyisessä johtamisjärjestelmässä johtokuntatyyppinen toimielin on selkeä poikkeus. Päätöksenteossa kyse on myös virkavastuun toteutumisesta.

Koulutusta koskeva päätöksenteko hajautuisi, jos johtokunnan päätösvalta siirretään vastuualueen johtajalle ja koulutuskeskuksen yksikönpäällikölle.

Pääosa koulutuksen järjestämistä ja tutkinnon suorittamista koskevasta päätöksentekotoimivallasta kuuluu nykyisin ja kuuluisi myös jatkossa koulutuskeskuksen yksikönpäällikölle.

Esityksen mukaan johtokunnalle nykyisin kuuluva yksittäistä henkilöä koskeva päätöksentekotoimivalta siirtyisi kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle. Nämä päätökset olisivat:

1) opiskelijaksi ottamisen valintamenettely sekä valinnassa lisäpisteiden antaminen koulutuksesta ja työkokemuksesta; nämä päätökset vastuualueen johtaja tekisi yksikönpäällikön esityksestä sekä
2) ratkaista oikaisuvaatimus, joka koskee koulutuskeskuksen yksikönpäällikön päätöstä opiskelijaksi ottamisesta, opiskelun keskeyttämisestä, opiskeluoikeuden

menettämisestä, kirjallisen varoituksen antamisesta ja koulutuksesta erottamisesta.

Kollegiaalisen toimielimen yksilön oikeusasemaan vaikuttava päätöksenteko on ongelmallista. Johtokunnan lakkauttaminen ja yksittäistä henkilöä koskevien asioiden päätöksentekotoimivallan siirtäminen vastuualueen johtajalle ei hajauttaisi päätöksentekoa. Kun päätöstoimivalta olisi vastuualueen johtajalla ja hän tekisi päätökset yksikönpäällikön esityksestä, ei voida katsoa, että päätöksenteko hajautuisi, vaan pikemminkin keskittyisi kyseisille virkamiehille.

Koulutuskeskuksen johtokunnan keskeinen tehtävä on vahvistaa tutkintoon johtavaa koulutusta varten tutkintosääntö ja opetussuunnitelma. Ehdotuksessa tämä toimivalta siirrettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, joka tekisi päätöksen koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä. (lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentti)

Vaihtoehtona nykymallille voisi olla vastineessa esitetty neuvottelukunta, joka voisi hoitaa johtokunnalle nykyisin säädetyn tehtävän kehittää, seurata ja tukea koulutuskeskuksen toimintaa. Neuvottelukunta voisi esimerkiksi seurata koulutuksen laatua, edistää yhteistyötä ammattioppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa sekä tukea koulutuskeskusta TKI-yhteistyössä.

Millainen päätöksentekotoimivalta muissa oppilaitoksissa on johtokunnalla tai vastaavanlaisella toimielimellä?

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 1 §:n mukaan Poliisihallituksen alaisuudessa on Poliisiammattikorkeakoulu. Koulu kuuluu sisäministeriön toimialaan.

Lain 6 §:ssä säädetään Poliisiammattikorkeakoulun hallituksesta.

6 §
Hallitus

Hallituksen puheenjohtajana on rehtori. Hallituksessa on puheenjohtajan lisäksi viisitoista jäsentä, joista neljä jäsentä edustaa Poliisiammattikorkeakoulun henkilöstöä, neljä jäsentä edustaa ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa olevia opiskelijoita, neljä jäsentä edustaa sisäisen turvallisuuden viranomaisia ja alalla toimivia yhteisöjä sekä kolme jäsentä, joista yksi edustaa Pelastusopistoa, yksi pelastusalan ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoita ja yksi pelastuslaitoksia.

Poliisihallitus määrää hallituksen jäsenet ja heille varajäsenet määräajaksi. Pelastusopistoa, pelastusalan ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoita ja pelastuslaitoksia edustavat hallituksen jäsenet ja heille varajäsenet nimeää sisäministeriö ja määrää Poliisihallitus.

Hallituksen toimikausi on kolme vuotta.

Lain 7 §:ssä säädetään Poliisiammattikorkeakoulun hallituksen tehtävistä:

7 §
Hallituksen tehtävät

Hallituksen tehtävänä on kehittää Poliisiammattikorkeakoulun toimintaa.

Lisäksi hallituksen tehtävänä on:
1) hyväksyä Poliisiammattikorkeakoulun ohjesääntö, järjestyssääntö sekä tutkintosääntö;
2) hyväksyä ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen opetussuunnitelmat;
3) käsitellä ja ratkaista Poliisiammattikorkeakoulun käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi säädetyt oikaisuvaatimukset;
4) asettaa Poliisiammattikorkeakoulun tutkintolautakunta;
5) käsitellä ja ratkaista muut Poliisiammattikorkeakoulun ohjesäännön mukaan hallituksen käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi kuuluvat asiat.

Lain 11 §:n mukaan Poliisiammattikorkeakoulussa on tutkintolautakunta opintosuoritusten arviointia tai hyväksi lukemista koskevien oikaisupyyntöjen käsittelyä varten. Tutkintolautakunnan kokoonpanosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Lain 12 §:n 1 momentin mukaan sisäministeriö asettaa Poliisiammattikorkeakoululle valtuuskunnan, jonka tehtävänä on avustaa ammattikorkeakoulua suunnittelemaan ja kehittämään toimintaansa sekä arvioimaan ammattikorkeakoulun toimintaympäristön muutoksia ja niiden vaikutuksia.

Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 7 §:n mukaan Pelastusopiston toiminnan suunnittelua ja kehittämistä sekä opiston toimintaympäristön muutosten seurantaa ja niiden vaikutusten arviointia varten opiston apuna on Pelastusopiston neuvottelukunta, jonka sisäasiainministeriö asettaa neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnan tulee olla toiminnallisesti, alueellisesti ja kielellisesti edustava.

Pelastusopistosta annetun valtioneuvoston asetuksen (658/20026) 2 §:n mukaan Pelastusopiston neuvottelukunnassa on edustaja sisäministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Pelastusopistosta, Poliisiammattikorkeakoulusta ja Hätäkeskuslaitoksesta. Muut jäsenet edustavat Lupa- ja valvontavirastoa, kunnallishallintoa, pelastuslaitoksia, tutkimuslaitoksia ja pelastusalan järjestöjä sekä muita Pelastusopiston toiminnan kannalta keskeisiä tahoja. Vähintään yhden jäsenistä tulee olla perehtynyt ruotsinkieliseen koulutukseen.

Pelastusopistosta annetun lain 6 §:n mukaan Pelastusopistolla on oikaisu- ja kurinpitolautakunta, jonka tehtävänä on käsitellä ja ratkaista opiskelijaksi ottamista,

opiskeluoikeuden menettämistä ja keskeyttämistä, opintosuoritusten arviointia, aikaisempien opintojen hyväksi lukemista, kirjallista varoitusta ja 30 §:n 4 momentin mukaista opiskelun keskeyttämistä koskevat oikaisuvaatimukset. Oikaisu- ja kurinpitolautakunta päättää myös kurinpitorangaistuksena annettavasta opiskelijan erottamisesta määräajaksi sekä asumisoikeuden menettämisestä opiston asuntolassa määräajaksi tai kokonaan. Oikaisu- ja kurinpitolautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä. Sisäasiainministeriö määrää Pelastusopiston henkilöstöstä lautakunnan puheenjohtajan ja jäsenet sekä heidän henkilökohtaiset varajäsenensä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Jäsenistä vähintään kahden samoin kuin heidän henkilökohtaisten varajäsentensä tulee olla opiston opetushenkilöstöä.

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 9 §:n mukaan Maanpuolustuskorkeakouluun kuuluu esikunta, osastoja, ainelaitoksia ja muita yksiköitä. Maanpuolustuskorkeakoulun jakaantumisesta osastoihin, ainelaitoksiin tai muihin yksiköihin määrätään tarkemmin Maanpuolustuskorkeakoulun johtosäännössä.

Lain 10 §:n mukaan Maanpuolustuskorkeakoululle kuuluvat asiat ratkaisee rehtori, jollei laissa toisin säädetä. Työjärjestyksessä voidaan rehtorin toimivaltaan kuuluva asia antaa Maanpuolustuskorkeakoulun muun virkamiehen ratkaistavaksi, jos se on Maanpuolustuskorkeakoulun kannalta merkitykseltään vähäinen ja koskee: 1) henkilöstöhallintoa sekä muuta sisäistä hallintoa; 2) lausunnon tai selvityksen antamista tai esityksen tekemistä; tai 3) sisäisiä määräyksiä, jollei toimivalta niiden antamiseen tule laista.

Lain 12 §:n mukaan Maanpuolustuskorkeakoulussa voi olla valmistelevia ja neuvoa-antavia monijäsenisiä hallintoelimiä. Näiden hallintoelinten kokoonpanosta ja tehtävistä määrätään työjärjestyksessä.

Opetushallinnossa on säännelty johtokunnista muun muassa seuraavasti.

Valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain (634/1998) 1 §:n mukaan kyseistä lakia sovelletaan valtion ja rekisteröidyn yhteisön tai säätiön järjestämään koulutukseen, josta säädetään: 1) perusopetuslaissa; 2) lukiolaissa; 3) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa; 4) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa; 5) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa; 6) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa.

Lain 2 §:n mukaan koulutuksen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä hallinnosta vastaa johtokunta, jossa on vähintään kolme jäsentä. Johtokuntaan voidaan valita jäseniksi opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilöstön edustajia.

Lain 3 §:n mukaan valtion oppilaitoksen johtokunnan tulee valita oppilaitokselle rehtori. Lain 4 §:n mukaan koulutuksen järjestämisestä määrätään tarkemmin johtosäännössä, jossa määrätään koulutuksen järjestämisen yleisistä perusteista, hallinnosta, toimielinten ja henkilöstön toimivallasta ja tehtävistä sekä muista tarpeellisista asioista. Johtosäännöstä päättää valtion järjestämässä koulutuksessa johtokunta.

Opetushallinnon alaisen yksittäisen koulun johtokuntaa koskevasta laintasoisesta sääntelystä todetaan esimerkkinä ***Helsingin eurooppalaisesta koulusta*** annetun lain (1463/2007) kyseiset säännökset. Lain mukaan koulun johtokunnan tehtäviin kuuluu esimerkiksi:

- antaa tarkemmat määräykset kouluun hakemisen ajankohdista, kieli- ja valintakokeiden järjestämisestä sekä muusta menettelystä kouluun hakemisessa (10 §:n 5 momentti),
- päättää oppilaaksi ottamisen valintaperusteista (11 §:n 3 momentti),
- laatia suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista (14 §:n 2 momentti),
- hyväksyä koulun järjestyssääntö (14 §:n 3 momentti),
- painavasta syystä antaa luokalle jääneelle, vuosikurssin opinnot suorittamatta jättäneelle oppilaalle luvan jatkaa opintojaan (18 §:n 2 momentti),
- päättää oppilaalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta ja oppilaan erottamisesta (25 §:n 2 momentti),
- vastaa lisäksi koulun opetuksen järjestämisestä ja kehittämisestä (lain 32 §) sekä
- nimittää toistaiseksi tai vähintään vuodeksi nimitettävän opettajan (37 §:n 2 momentti).

Lain 31 §:n mukaan koulun johtokunnan asettaa opetushallitus enintään 4 vuodeksi kerrallaan. Johtokunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 8 muuta jäsentä. Kullekin heistä nimetään henkilökohtainen varajäsen. Johtokunnassa tulee olla ainakin oppilaiden, opettajien ja muun koulun henkilöstön sekä oppilaiden huoltajien edustus.

Edellä olevasta vertailuaineistosta voidaan päätellä, että lähimmin Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen johtokuntaa koskeva ratkaisu vertautuisi Poliisiammattikorkeakoulun ja Pelastusopiston vastaavanlaisiin järjestelyihin.

Poliisiammattikorkeakoulun hallitus on päätöksiä tekevä toimielin, joka muun muassa hyväksyy Poliisiammattikorkeakoulun ohjesäännön, järjestyssäännön ja tutkintosäännön sekä ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen opetussuunnitelmat. Se myös käsittelee ja ratkaisee Poliisiammattikorkeakoulun käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi säädetyt oikaisuvaatimukset. Lisäksi Poliisiammattikorkeakoulussa on tutkintolautakunta opintosuoritusten arviointia tai hyväksi lukemista koskevien oikaisupyyntöjen käsittelyä varten.

Pelastusopiston neuvottelukunta puolestaan on lähinnä neuvoa-antava toimielin.

Lisäksi Poliisiammattikorkeakoulun ja Pelastusopiston asemasta voidaan todeta, että niistä kummastakin on annettu oma lakinsa ja valtioneuvoston asetuksensa.

3. Koulutuskeskuksen hallinnollisen aseman keskeisenä tekijänä päätöksentekotoimivalta

Ehdotetussa uudistuksessa keskeisenä koulutuskeskuksen hallinnolliseen asemaan vaikuttavana asiana voidaan pitää koulutuksen järjestämistä ja tutkinnon suorittamista koskevaa päätöksentekotoimivaltaa. Seuraavassa kuvataan koulutuskeskuksen johtokunnan ja yksikönpäällikön sekä Rikosseuraamuslaitoksen kehittäminen ja ohjauksen vastuualueen johtajan nykyinen ja esityksessä ehdotettu päätösvalta.

Rikosseuraamusalan koulutusta koskevan päätöksentekojärjestelmän kuvaamiseksi alla on todettu: 1) mistä asioista Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja päättää nykyisin ja ehdotuksen mukaan, 2) mistä asioista koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö päättää nykyisin ja ehdotuksen mukaan sekä 3) missä asioissa päätösvalta on nykyisin koulutuskeskuksen johtokunnalla ja se siirrettäisiin kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajan päätösvaltaan.

1) Kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajan päätösvalta nykyisin ja tämä toimivalta säilyisi uudistuksen jälkeenkin:
   - vahvistaa tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkojen määrän koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä.

2) Koulutuskeskuksen yksikönpäällikön päätösvalta nykyisin ja ehdotuksen mukaan:
   - voi myöntää poikkeuksen opiskelijamallin mukaisesti opiskelemaan hakeutuvan valintaedellytyksistä,
   - valitsee opiskelijat,
   - vahvistaa koulutuskeskuksen järjestyssäännön,
   - voi laissa säädetyin edellytyksin keskeyttää opiskelun opiskelijan hakemuksesta tai omasta aloitteestaan,
   - voi laissa säädetyin edellytyksin määrätä opiskeluoikeuden menetetyksi ja palauttaa opiskeluoikeuden,
   - voi laissa säädetyin edellytyksin kurinpitotoimena antaa opiskelijalle kirjallisen varoituksen,
   - voi laissa säädetyin edellytyksin kurinpitotoimena erottaa opiskelijan koulutuksesta sekä
   - ratkaisee oikaisuvaatimuksen, joka koskee lehtorin tai opettajan päätöstä aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksi lukemisen oikaisemisesta tai opintosuoritusten arvioinnista.

3) Ehdotettu koulutuskeskuksen johtokunnan nykyisen päätösvallan siirtäminen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajan päätettäväksi:
   - tutkintosääntö ja opintosuunnitelma koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä,
   - opiskelijaksi ottamisen valintamenettely sekä valinnassa lisäpisteiden antaminen koulutuksesta ja työkokemuksesta koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä sekä
   - ratkaista oikaisuvaatimus, joka koskee koulutuskeskuksen yksikönpäällikön päätöstä opiskelijaksi ottamisesta, opiskelun keskeyttämisestä,

opiskeluoikeuden menettämisestä, kirjallisen varoituksen antamisesta ja koulutuksesta erottamisesta.

4. Opiskelijaksi ottamista koskevaan päätöksentekoon liittyvä turvallisuusnäkökulma

Yksikönpäällikkö päättää opiskelijaksi ottamisesta nykyisin ja ehdotuksen mukaan myös tulevaisuudessa. Onko tämä turvallinen päätöksentekojärjestely, kun otetaan huomioon esimerkiksi mahdollinen järjestäytyneen rikollisuuden vaikuttamispyrkimys?

Lakiehdotuksessa opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä säädettäisiin nykyistä tarkemmin muun muassa niin, että rikollisyhteydet tulisi ottaa valinnassa huomioon. Voimassa olevan lain mukaisesti ehdotetun lain 9 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijaksi rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaan koulutukseen otettavalta edellytetään, että hän on terveydentilaltaan ja muilta ominaisuuksiltaan rikosseuraamusalan työhön sopiva. Tämä vaatimus koskisi sekä opiskelijamallin että työssäoppimismallin mukaisesti opiskelemaan hakeutuvia.

Edellä todetun vaatimuksen täyttymisen arvioimiseksi ehdotetussa 9 §:n 4 momentissa säädettäisiin (kursivoitu osuus olisi lisäys voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna):

> Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuskeskukselle opiskelijaksi ottamisen arvioinnissa tarvittavat terveydentilaansa koskevat tiedot. *Lisäksi opiskelijaksi pyrkivän tulee pyynnöstä antaa tarvittavat tiedot sen arvioimiseksi, onko hän 2 momentin 2 kohdan edellyttämällä tavalla sopiva rikosseuraamusalan työhön. Tällaisia tietoja ovat tiedot henkilön yhteyksistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, rikollisryhmittymiin, vapautensa menettäneisiin tai rikosmyönteisiin henkilöihin, päihdeongelmasta sekä muista sellaisista seikoista, jotka voivat perustellusti vaikuttaa arvioon siitä, onko opiskelijaksi hakeutuva sopiva työskentelemään rikosseuraamusalalla.*

Sääntelyllä pyritään ehkäisemään ennalta rikollisessa toiminnassa mukana olevien mahdollisuuksia osallistua koulutukseen. Päätöksentekijä on aina virkamies ja on tarkoituksenmukaista, että se on nimenomaan koulutuksesta vastaava koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö. Lisäksi valintamenettelyyn osallistuu muita virkamiehiä, myös Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusyksikön virkamiehiä. Näin ollen Rikosseuraamuslaitoksen rikoksentorjunnan ammattilaiset osallistuvat opiskelijoiden valintavaiheeseen. Myös tällä tavalla pyritään ehkäisemään järjestäytyneen rikollisuuden soluttautumisyritykset.

5. Työssäoppimismallin mukaisen opetuksen laadun varmistaminen

Miten varmistetaan se, että työssäoppimismallin opetus on laadukasta?

Työssäoppimismallin mukaisesti tutkintoa suorittamaan pääseminen edellyttää 1) jo suoritettua ammatillisen tutkinnon suorittamista, 2) toimimista määräaikaisessa vartijan

virkasuhteessa ja 3) edellä todetussa työskentelyssä on todettu henkilön soveltuvan vartijaksi.

Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö valitsee opiskelijat myös työssäoppimismallin mukaisiin opintoihin.

Myös työssäoppimismallissa opiskelu on tutkintosäännön ja opetussuunnitelman mukaista. Niissä työssäoppiminen määritellään sellaiseksi, että osaamistavoitteet saavutetaan. Koulutuksen tavoitteet ja opetuksen sisältö ovat samat molemmissa väylissä.

Koulutuskeskuksen opettajat antavat oppiaineiden opetuksen, esimerkiksi lainsäädäntöä ja muita teoreettisia oppiaineita koskevan opetuksen sekä voimankäyttö-, palo- ja pelastustoimi- ja ensiapukoulutuksen. Vankilat ja työpaikkaohjaajat eivät vastaa opetuksesta nykyisin eivätkä tulevaisuudessa.

Koulutuskeskus vastaa siitä, että opinnoissa saavutettu osaaminen on vaatimusten mukaista.

Tältä osin todetaan vielä, että ylipäänsä se, että henkilö on jo suorittanut tutkinnon, mahdollisesti ennakoi paitsi opiskeluvalmiuksia myös sosiaalisia taitoja. Vartija on jatkuvassa vuorovaikutuksessa vankien kanssa, joten näillä seikoilla on merkitystä.

Pitäisikö työssäoppimismallin edellytyksenä olevista tutkinnoista säätää nimeten ne laissa vai jäisivätkö ne yksinomaan Rikosseuraamuslaitoksen harkintavaltaan?

Työssäoppimismallin hakijakelpoisuuden rajaaminen laissa ainoastaan sosiaali- ja terveysalan tai turvallisuusalan tutkinnon suorittaneisiin supistaisi hakijajoukkoa epätarkoituksenmukaisesti, jotta Rikosseuraamuslaitos voisi ottaa työssäoppimismallin mukaisesti tutkintoa suorittamaan alalle soveltuvimmat henkilöt. Tiukan rajauksen vuoksi tutkinnon suorittamisen ulkopuolelle jäisivät esimerkiksi henkilöt, joilla on rajavartijan koulutus, Tullin koulutusta, pelastajan tutkinto tai nuoriso- ja kasvatusalan koulutusta. Keskeistä olisi, että hakijalla on rikosseuraamusalan kannalta hyödyllistä ja vartijan työtä tukevaa taustakoulutusta ja että hän on rikosseuraamusalan vartijan työhön soveltuva. Uudistuksen valmisteluvaiheissa ajatuksena on ollut, että uudistuksen käynnistysvaiheessa ensisijaiset tässä tarkoituksessa huomioon otettavat tutkinnot olisivat sosiaali- ja terveysalan sekä turvallisuusalan tutkinnot.

Edellytetyn taustatutkinnon tulisi olla siis hyödyllinen Rikosseuraamuslaitoksen tehtävän kannalta. Tämä tarkennus olisi mahdollista tehdä ehdotetun lain 9 §:n 1 momenttiin seuraavasti:

9 §
Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Opiskelijaksi rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on hakuajan päättymiseen mennessä suorittanut vähintään:

1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun toisen asteen ammatillisen tutkinnon (*ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto*), lukiolaissa (714/2018) tarkoitetun lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tarkoitetun tutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon taikka edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomaiset opinnot sekä suorittanut hyväksytysti valintamenettelyn mukaisen kokeen tai muun suorituksen; tai

2) toisen asteen ammatillisen tutkinnon, joka sisältää Rikosseuraamuslaitoksen vartijan työssä tarvittavaa osaamista, ja toimii Rikosseuraamuslaitoksen määräaikaisessa vartijan virkasuhteessa.

Mikä on potentiaalisten työssäoppimismallin mukaan opiskelemaan hakeutuvien määrä?

Rikosseuraamuslaitoksen arvioin mukaan alkuvaiheessa työssäoppimismallin mukaan tutkintoa suorittamaan hakeutuisi joitakin kymmeniä opiskelijoita.

Rikosseuraamuslaitos on kartoittanut sosiaali- ja terveysalan tai turvallisuusalan tutkinnon suorittaneiden, nykyisin määräaikaisessa vartijan virkasuhteessa olevien määrää. Näihin tietoihin sisältyy hieman epävarmuutta muun muassa siksi, että kaikille rekisteriin merkityille ei ole kirjattu tutkintotietoa.

- Rikosseuraamuslaitoksessa on tällä hetkellä määräaikaisessa vartijan virkasuhteessa 182 henkilöä, joilla on suoritettuna joko lukio tai jokin ammatillinen perustutkinto.
- Ammatillisen perustutkinnon suorittaneita edellä mainituista on 76 henkilöä.
- Edellä mainituista 76 henkilöstä 4 on suorittanut sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon ja 10 turvallisuusalan perustutkinnon.
- Muut suoritetut ammatilliset perustutkinnot ovat useilta aloilta, kuten nuoriso- ja kasvatusalan tutkinto, suojelualan tutkinto ja rajavartija.

Potentiaalisten työssäoppimismallin mukaisesti opiskelemaan aikovien määrään vaikuttaisi mahdollisen uudistuksen voimaantulosta tiedottaminen.

6. Mitä uudistuksen jälkeinen korkeakouluyhteistyö ja siihen liittyvät ostopalvelut käytännössä tarkoittavat?

Rikosseuraamuslaitos jatkaa ja kehittää korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden yhteistyökumppaneidensa tehtävää koulutuksen ja TKI-toiminnan yhteistyötä. Tällä yhteistyöllä Rikosseuraamuslaitos varmistaa osaamisen molemminpuolisen siirtymisen mainittujen tahojen kanssa. Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen strategiayksikössä tehtävä tutkimus- ja tilastointityö jatkuu.

Uudistuksen valmistelun nykyisessä vaiheessa Rikosseuraamuslaitoksella ei ole suunnitelmia siitä, että opetusta alettaisiin myydä ostopalveluna. Tähän ei ole nykytilanteessa resursseja

eikä tämä tue tavoitetta keskittää nykyinen koulutusresurssi vartijan tutkintokoulutukseen ja henkilöstön täydennyskoulutukseen.

Uudistuksen valmisteluun liittyen Rikosseuraamusalan koulutuskeskus valmistelee esityksen siitä, miten yhteistyötä muiden oppilaitosten kanssa tehdään. Rikosseuraamuslaitokselle on kriittisen tärkeää, että yhteistyötä tehdään muiden oppilaitosten kanssa. Tämä on merkityksellistä esimerkiksi siksi, että turvallisuusalan oppilaitoksista hakeutuu hyviä opiskelijoita rikosseuraamusalan tutkinnon suorittajiksi. Tämä on merkityksellistä, jotta Rikosseuraamuslaitos pystyy varmistamaan vartijan koulutuksen ja täydennyskoulutuksen ajantasaisuuden ja jatkuvan kehittymisen.

7. Miksei koulutettujen vartijoiden määrän lisäämiseksi edelleen lisättäisi koulutuskeskuksessa tutkinnon suorittavien määrää?

Uudistuksen tavoitteena on lisätä mahdollisuutta suorittaa rikosseuraamusalan tutkinto muuallakin kuin Vantaalla. Tämä lisäisi alan koulutuksen saatavuutta ja alalle hakeutuvien määrää. Keskeistä on edistää sitä, että myös niillä henkilöillä, joilla ei esimerkiksi perhetilanteen tai taloudellisen tilanteen vuoksi ole mahdollista olla opintojen ajan pois töistä ja kotipaikkakunnalta pitkiä aikoja. Rikosseuraamuslaitoksella on siis tarve saada koulutus vastaamaan paremmin laajaa vankilaverkostoa. Lisäksi tarvitaan joustavat rakenteet vastaamaan tulevaisuuden muuttuviin tarpeisiin.

Olisi tarkoituksenmukaista, että Rikosseuraamuslaitos voisi hyödyntää sitä osaamista, jonka henkilö on jo hankkinut suorittamalla toisen, rikosseuraamusalalla hyödylliseksi katsottavan ammatillisen tutkinnon.

Nykyisin järjestelyin Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa toteutetun rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamisen lisäämismahdollisuudet eivät välttämättä ole rajattomat. Kyse on esimerkiksi tarpeesta saada opetusta nykyistä useammalla paikkakunnalla.

8. Koulutuskeskuksen yksikönpäällikön pedagoginen osaaminen

Hallituksen esityksen käsittelyvaiheissa on todettu, että koulutuskeskuksen yksikönpäälliköllä tulee säilyä riittävä pedagoginen osaaminen. Erityisiä kelpoisuusvaatimuksia koskeva sääntely on valtioneuvoston asetuksen tasolla. Kuten edellä on todettu, uudistukseen liittyvässä asetusvalmistelussa ollaan päätymässä siihen, että koulutuskeskuksen yksikönpäällikön erityiseen kelpoisuusvaatimukseen lisätään pedagoginen osaaminen, jolloin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n mukaan koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä edellytettäisiin ylempää korkeakoulututkintoa, käytännössä osoitettua johtamistaitoa ja johtamiskokemusta sekä sitä, että hän on suorittanut vähintään 35 opintoviikon laajuisen opettajankoulutuksen tai suorittaisi ne kolmen vuoden kuluessa määräaikaiseen virkasuhteeseen tultuaan.

9. Etänä suoritettavien opintojen, esimerkiksi tekoälyn käytön valvonta

Uudistuksen valmistelun kuluessa on tuotu esiin huoli siitä, että tehtäviä ja kokeita verkossa suoritettaessa opiskelija voisi käyttää tekoälyä, vaikka se olisi kiellettyä.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on jo tehnyt muutoksia esimerkiksi valintamenettelyyn ja opintojen suorittamiseen, jotta voidaan edelleen välttää tekoälyn käyttämiseen liittyviä riskejä opiskelijavalinnan ja koulutuksen aikaisen oppimisen kannalta. Asia on yleinen haaste kaikissa oppilaitoksissa. Koulutuskeskus seuraa myös muiden oppilaitosten kokemuksia ja tekee sen pohjalta tarvittavia muutoksia opetukseen. Rikosseuraamuslaitoksen näkemys on, että täysin itsenäisesti suoritettavien opintojen määrän tulee olla tarkoituksenmukainen. Tarkoituksena ei ole, että koulutus suoritettaisiin täysin itsenäisesti etänä. Koulutus muodostuu lähiopetuksesta, aikaan sidotusta verkko-opetuksesta (esimerkiksi opettajan pitämä luento) sekä itsenäisesti etäopiskelusta (esimerkiksi verkko-oppimisympäristössä). Näiden osuuksia valmistellaan käynnissä olevassa uudistuksen yksityiskohtien valmistelussa. Tekoälyn käyttöön liittyviä riskejä voidaan osin ehkäistä esimerkiksi tenteillä tai valvotuilla vastaustilaisuuksilla.

10. Uudistuksen edellyttämien resurssien varmistaminen

Rikosseuraamuslaitos on jo lisännyt koulutusresursseja: koulutuskeskukseen on perustettu kolme uutta opettajan virkaa ja työpaikkaohjaukseen on jo kohdennettu lisäresurssia kahdeksan henkilötyövuotta määräajaksi vuoden 2027 loppuun saakka vastaamaan kasvaneeseen opiskelijamäärään.

Ehdotettu koulutusuudistus ei vaadi sellaisia lisäresursseja, joita ei joka tapauksessa tarvittaisi lisääntyvän koulutustarpeen hoitamiseen. Lisäkoulutustarve väistämättä edellyttää nykyistä enemmän resursseja. Resurssitarve on sama molempien väylien osalta.

Riittävää työpaikkaohjaaja- ja opettajaresurssia arvioidaan edelleen valmistelun aikana ja uudistuksen voimaantulon jälkeen säännöllisesti.

11. Opintososiaalisten etuuksien säilyttäminen

Uudistukseen liittyvässä asetusvalmistelussa ollaan päätymässä siihen, että opiskelijoiden opintososiaaliset etuudet säilytetään nykyisinä. Kyse on oikeusministeriön asetuksen tasoisesta sääntelystä.

Työssäoppimismallin opiskelijat ovat määräaikaisessa vartijan virkasuhteessa Rikosseuraamuslaitokseen koko opintojen ajan. Siten heihin sovelletaan samaa virkaehtosopimusta kuin muihinkin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehiin. Heidän osaltaan on siis välttämätöntä soveltaa osin erilaisia toimintatapoja kuin opiskelijoihin, jotka eivät ole virkasuhteessa Riseen. Työssäoppimismallin opiskelijoihin ei varsinaisesti sovelleta opintososiaalisia etuuksia, vaan nämä oikeusministeriön asetuksen mukaisesti määräytyvät etuudet kuuluvat vain

opiskelijamallin mukaisesti tutkintoa suorittaville. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan opinto-sosiaaliset etuudet ovat tällä hetkellä tarkoituksenmukaiset ja ne säilytetään, koska ne lisäävät koulutuksen houkuttelevuutta.

12. Uudistuksen toteutumisen seuranta

Uudistuksen toteutumisen seuranta ja arviointi sekä koulutusjärjestelmän kehittäminen ovat välttämättömiä. Kyse on esimerkiksi lainmukaisesta vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta, opiskelijoiden oikeusturvasta ja vankilahenkilökunnan työturvallisuudesta.